



FİLM ÖNERİLERİ

Genç psikolojik danışman adaylarının film önerileri

Psikolojik
Danışma
ve
Rehberlik
Uygulama
ve
Araştırma
Merkezi

06.03.2024

DENEY

Kadiriye TAŞDEMİR

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yüksek Lisans Öğrencisi

YAPIM YILI : 2012

ÜLKESİ : ABD

SÜRESİ : 114 dakika

YÖNETMENİ : Oliver Hirschbiegel

IMDB PUANI : 7.7

ÖDÜLLER :

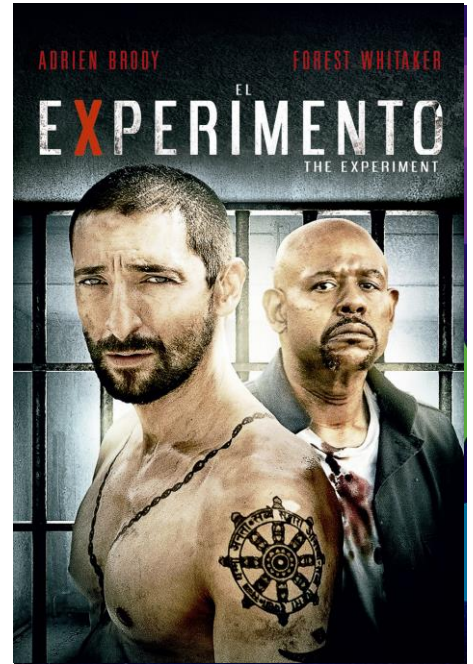
Almanya film - En iyi erkek oyuncu

Almanya film - En iyi yardımcı oyuncu

Almanya film - En iyi prodüksiyon tasarımı

Almanya film - Seyircilerin seçtiği en iyi film

Almanya film - Seyircilerin seçtiği en iyi erkek/kadın oyuncu



KİMLER İZLEMELİ?

İçerdiği şiddet teması dolayısıyla 18 yaşın altındakilerin izlemesi uygun değil.

FİLMİN ANALİZİ

Film, 1971 yılında Philip Zimbardo tarafından yapılan Stanford Hapishane deneyini anlatan *Das Experiment Black Box* adlı kitaptan esinlenmiş ve 2001 yılında sinemaya uyarlanmıştır. Film bir hapishanede katılımcıların mahkûm ve gardiyan olmak üzere iki gruba ayrılmasıyla başlayan deney sürecini ele almaktadır. Film Psikolojik Danışma Meslek Etiğine göre aşağıda değerlendirilmiştir.

Deneye katılan bireyler gazetede gördükleri ilanla başvurmuşlardır. Fakat deneye katılanların özelliklerine bakıldığında çoğunluğun paraya gereksinim duyduğu görülmektedir. Bu da gönüllü gibi görünen deneyin aslında zorunlu hale getirilmiş olabileceğini düşündürüyor. Örneğin mahkûm 82 (Schütte) para kazanıp kendisine bir araba almak istemektedir. Hatta bunun için başka deneylere de katıldığını ifade etmiştir. Bu durumda katılımcılar özdenetimlerini ihlal etmiş ve katılma zorunluluğu hissetmiş olabilirler. Bu kapsamda katılım için aşırı veya uygunsuz ekonomik teşvikler ortaya koyarak katılımı zorunlu hale getirerek etik kuralları ihlal edilmiştir.

Bir diğer etik ihlal ise katılımcılara yeterli bilgi verilmemesidir. Katılımcılara davranışsal bir deney içinde oldukları, ne kadar süreceği, ne kadar ücret alacakları, bazılarının iki hafta boyunca vatandaşlık haklarının ihlal edilebileceği, kameralarla yirmi dört saat izlenecekleri gibi sınırlı bilgiler verilmiştir. Fakat katılımcılara, araştırmanın olası risklerine; yaratabileceği fiziksel, psikolojik, sosyal ve ahlaki rahatsızlıklara ya da oluşabilecek olumsuz etkilere dair bilgi verilmemiştir. Bu durumda katılımcıları yanıltmama ve onlara doğru bilgi verme kuralıyla birlikte insan haklarına saygı ve ayrımcılık yapmama kuralı da ihlal edilmiştir. Ayrıca kamerayla yirmi dört saat izlenecekleri bilgisi verildiği halde araştırmacıların ihmalkârlığı sonucunda gardiyanların mahkûm 77'yi (Tarek Fahd) kamera olmayan bir yere götürüp saçlarını kazıttırdıklarını ve üstüne idrarlarını yaptıkları fark edilmemiştir. Buradan anlaşılacağı gibi standartlarına bağlı olmayı, görev ve rollerini iyice kavrayıp bunlara uygun davranma sorumluluğunu taşıma kuralı ihlal edilmiştir. Bunun dışında katılımcıların deney başladıktan sonra da vazgeçme hakları deneyden önce *"İçinizde gitmek isteyen varsa bu son fırsattır."* ifadesiyle ve deney başladıktan sonra gitmek isteyenlere izin verilmemesi, deneye başladıktan sonra katılımcıların vazgeçme haklarının olduğu kuralı ihlal edilmiştir.

Filmin başlarında araştırmacılar tarafından yapılan testlere göre gardiyan ve mahkûm olacaklarına karar verileceği ifade edilmiştir. Burada süreci göz önünde bulundurarak şiddet eğilimi yüksek olanların gardiyan yapıldığı söylenebilir. Bu durumda doğru bilgilendirme sorumluluğu bu deneyde yerine getirilmemiş dürüstlük ilkesi ihlal edilmiştir. Eğer gardiyan ve mahkûmların yapılan testlere göre seçildiyse gardiyanların mahkûmlara fiziksel şiddet uygulayacağı araştırmacılar tarafından tahmin edilebilir olduğu söylenebilir. Bu da yararlı olmak ve zarar vermemek ilkesinin ihlal edildiğini gözler önüne sermektedir. Araştırmacıların, gardiyanlar tarafından mahkûmlara eziyet edilmesi, şiddet uygulanması, süte alerjisi olan mahkûma zorla süt içirilmesi, çıplak bırakılarak küçük düşürülmesi ve karanlık hücreye kapatılması gibi davranışlara göz yumması da yararlı olmak ve zarar vermemek ilkesi ihlal edilmiştir. Ayrıca deneye başlamadan önce araştırmacılar tarafından gardiyanlara, hapishanedeki

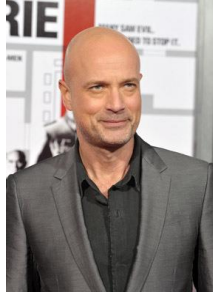
düzenlenen sorumlu oldukları ve mahkûmların bunu anlamalarını sağlamaları istenmiştir. Ama bunun nasıl yapılacağı hakkında herhangi bir şey söylenmemiştir. Sadece fiziksel şiddet uygulanması sonucu şiddet uygulanan kişinin deneyden çıkarılacağı söylenmiştir. Fakat gardiyanlar tarafından fiziksel şiddet dışında fiziksel cezalar verilmiş ve hakaretler edilmiştir. Hatta ilerleyen bölümlerde fiziksel şiddet uygulanmış fakat deney durdurulmamıştır. Dolayısıyla, katılımcıları koruma, en yüksek yararı gözetme ve zarar vermekten kaçınma kuralları ihlal edilmiştir. Bu süreç içerisinde araştırmacılardan biri olan Dr. Jutta Grimm tarafından deneyde istenilene ulaşıldığı ve şiddet davranışlarının arttığı uyarısı deneyin başkanı olan Prof. Dr. Klaus'a yapıldığı halde deney sürdürülmüştür. Gerekçe olarak ise araştırmanın önem ve getireceği yankı öne sürülmüştür.

Anlaşılacağı üzere araştırmacıların çıkarı göz önünde tutulmuş ve katılımcıların refahı, sağlığı ve haklarının korunması için gereken en yüksek standartları sağlanması kuralı ihlal edilmiştir. Ayrıca Dr. Jutta Grimm sadece uyarıda bulunmuş, gerekli yerlere başvurmamıştır. Dolayısıyla mesleki ve bilimsel sorumluluk ilkesi ihlal edilmiştir.

OYUNCULAR



Moritz Bleibtreu



Christian Berkel



Wotan Wilke Möhring



Oliver Stokowski